

PEDAGOGICAL TECHNIQUE

Lecturer: *Xolova Mohigul*

Student: *Mahmudova Lolaxon*

Annotation: This paper examines the concept of pedagogical technique and its role in a teacher's professional activity. Pedagogical technique is considered an important factor in organizing the educational process effectively, influencing students pedagogically, and demonstrating professional mastery. The study analyzes the components of pedagogical technique related to self-regulation and the ability to influence individuals and groups. Special attention is given to facial expressions and body language, speech technique, emotional self-control, appearance, and pedagogical communication, and their impact on the teaching and learning process. The ways of mastering and improving pedagogical techniques are also discussed, emphasizing the importance of continuous self-development and professional growth of teachers in achieving pedagogical excellence.

Keywords: Pedagogical technique, pedagogical mastery, facial expressions, body language (pantomime), speech technique, emotional self-regulation, politeness, goodwill, pedagogical communication, acting and directing skills, reflection, emotional stability, appearance, public speaking skills.

PEDAGOGIK TEXNIKA

O'qituvchi: *Xolova Mohigul*

Talaba: *Mahmudova Lola*

Annotatsiya: Mazkur ishda pedagogik texnika tushunchasi va uning o'qituvchi kasbiy faoliyatidagi o'rni yoritilgan. Pedagogik texnika o'qituvchining ta'lim-tarbiya jarayonini samarali tashkil etishi, o'quvchilarga pedagogik ta'sir ko'rsatishi va kasbiy mahoratini namoyon etishida muhim omil ekanligi asoslab berilgan. Ishda pedagogik texnikaning shaxsiy-o'zini boshqarish hamda shaxs va jamoaga ta'sir ko'rsatishga doir komponentlari tahlil qilingan. Shuningdek, mimika va pantomimika, nutq texnikasi,

**JOURNAL OF
PEDAGOGICAL AND PHILOLOGICAL RESEARCH
VOLUME-1, ISSUE-2, 2026**

hissiyotlarni boshqara olish, tashqi ko‘rinish va pedagogik muloqotning ta’lim-tarbiya jarayonidagi ahamiyati ochib berilgan. Pedagogik texnikani egallash va uni takomillashtirish yo‘llari yoritilib, o‘qituvchining o‘z ustida ishlashi kasbiy ideal sari intilishda muhim ekanligi ta’kidlangan.

Kalit so‘zlar: Pedagogik texnika, pedagogik mahorat, mimika, pantomimika, nutq texnikasi, hissiyotlarni boshqarish, xushmuomalalik, xayrixohlik, pedagogik muloqot, aktyorlik va rejissyorlik ko‘nikmalari, refleksiya, emotsional barqarorlik, tashqi ko‘rinish, notiqlik san’ati.

Kirish: Pedagogik texnika -o‘qituvchining nafaqat ta’lim-tarbiya jarayonida, balki butun kasbiy faoliyatida zarur bo‘lgan umumiy pedagogik bilim va malakalari majmuidir. Pedagogik texnikaning muhim jihatlari - bu awalo o‘qituvchining mahoratini belgilovchi kasbiy ko‘nikmalari hisoblanadi, ya’ni iming savodli va ifodali so‘zlay olishi, o‘z fikrmulohazasini va bilimni tushunarli tilda ta’sirchan bayon qiiishi, his-tuyg‘usini jilovlay olishi, o‘zining shaxsiy xususiyatlariga xos mimik va pantomimik qobiliyatlarga ega bo‘lishi, aniq imo-ishora, ma’noli qarash, rag‘batlantiruvchi yoki istehzoli tabassum, so‘zning cheksiz qudrati orqali o‘quvchilar ongiga va tafakkuriga ta’sir o‘tkazishi, hoziijavoblik, psixologik bilimlarga' ega bo‘lishi kabilardir.

Pedagogik texnologiya usulining o‘ziga xos xususiyati shundaki, unda ta’limning rejalashtirilgan maqsadiga erishishni kafolatlaydigan o‘qib – bilish (o‘zlashtirish) jarayoni loyhalashtiriladi. Maqsadni ko‘zlash, joriy natijalarni tekshirib borish, o‘quv materialini ayrim bo‘laklarga ajratib – o‘quv jarayonini tashkil etishning bu belgilari – qayta ishlab chiqiladigan (takrorlanadigan) ta’lim sikliga xos xususiyatlaridir. Boshqacha aytganda, takrorlanadigan ta’lim siklining asosiy qismlari quyidagilar: - ta’lim maqsadlarini umumiy belgalash; - umumiy maqsadni oydinlashtirib o‘quv

**JOURNAL OF
PEDAGOGICAL AND PHILOLOGICAL RESEARCH
VOLUME-1, ISSUE-2, 2026**

maqsadlariga aylantirish; - o'quv amallari majmui; - ta'lim natijasini baholash. O'quv jarayoni bunday takrorlanadigan shaklga ega bo'lgani uchun modul xarakterini kasb etadi, alohida blok (qism)larga ajratiladi, ular turli mazmunga, lekin umumiy tuzilishga ega bo'ladi. Ta'lim jarayonini pedagogik texnologiyaga binoan tashkil etish uchun loyihalashtirish bosqichida yuqori malaka talab etiladi, yetakchi metodist – pedagoglar guruhi pedagogik texnologiya qoidolari va prinsiplari asosida metodik materiallarni ishlab chiqadi. Bunday materiallar mavjud bo'lsa, o'qituvchining vazifasi asosan tashkiliy ishlar va maslahat berishdan iborat (ayrim ijodiy o'zgarishlar kiritish imkoniyati saqlangan holda) bo'ladi. O'quv jarayonining hamma bosqichlarida asosiy e'tibor ta'lim natijasiga erishishga qaratiladi.

Pedagogik texnologiya usuli tarkibiga umumlashtirib aytganda quyidagilar kiradi:

1. Ta'limning umumiy maqsadlari, muhim masalalari tasnifi. 2. Oddiylashtirilgan maqsad (o'quv vazifa)larini ishlab chiqish. 3. Ta'limning maqsadlarini nazorat (test) topshiriqlariga aylantirish. 4. maqsadlarga erishish usullari. Ta'lim maqsadining aniq ifodalanishi, o'qish davomida o'quvchi bilimni qanchalik o'zlashtirganidan xabardorlik, o'quvchi (talaba) ning harakatlari (faoliyati)ga asoslanib o'qitish - pedagogik texnologiyaning muhim jihatidir. O'qituvchi o'z oldiga, odatda, o'quvchi (talaba) o'quv materialining mazmunini tushunishi, o'zlashtirib olishi va amalda qo'llay olishni unga o'rgatish maqsadini qo'yadi.

O'qituvchining pedagogik texnikasi qanday ko'nikma va malakalardan iborat ekanligi, pedagogik texnika vositasida o'qituvchi ta'lim muassasalarida ta'lim-tarbiyaviy faoliyatni zamonaviy talablar asosida qanday tashkil qiliishi, o'quvchilarga tarbiyaviy ta'sir ko'rsatishida qanday ahamiyatga ega ekanligi kabi muammolar hozirgi kungacha dunyo olimlarining diqqatini o'ziga jalb etib kelmoqda. Hozirgi kunda pedagogik texnika tushunchasi ikkita guruhga bo'lib o'rganiladi. Birinchi guruh komponentlari o'qituvchining shaxsiy axloqiy fazilatlarini va xulqi bilan bog'liq bo'lib,

**JOURNAL OF
PEDAGOGICAL AND PHILOLOGICAL RESEARCH
VOLUME-1, ISSUE-2, 2026**

ta'limtarbiya jarayonida o'z-o'zini boshqarish malakalarida (refleksiya) namoyon bo'ladi:

- ta'lim-tarbiya jarayonida o'z xatti-harakatlarini boshqarishi, (mimika, pantomimika);
- ta'lim-tarbiya jarayonida o'z hissiyatini va kayfiyatini jilovlay olishi va turli nojo'ya ta'sirlarga berilmaslik; mukammal ijtimoiy perseptiv qobiliyatlarga (diqqat, kuzatuvchanlik, xayol) egaligi;
- nutq texnikasini (nafas olish, ovozni boshqarish, nutq tempi) bilishi va o'z o'rnida qo'llay olishi. Pedagogik texnikaning ikkinchi guruh komponentlari o'qituvchining shaxs va jamoaga ta'sir ko'rsatish malakalari bilan bog'liq bo'lib, bu guruh ta'lim-tarbiya jarayonining texnologik tomonini qamrab oladi:
- o'qituvchining didaktik, tashkilotchilik, konstruktiv, kommunikativ qobiliyatlari;
- ma'lum bir reja asosida o'z oldiga qo'yilgan talablarning bajarilishini nazorat qilishi;
- ta'lim muassasasida va o'quvchilar jamoasida ta'lim-tarbiya bilan bog'liq bo'lgan ijodiy faoliyatni tashkil eta olishi;
- o'quvchilar bilan pedagogik muloqot jarayonini bir muvozanatda saqlab boshqara olishi.

Asosiy qism: O'qituvchining tarbiyalanuvchi obyektlar oldida o'z harakatlarini boshqarishda aktyorlik san'atiga xos bo'lgan xususiyatlari, ya'ni mimik va pantomimik qobiliyatlari muhim rol o'vnaydi. Aktyor bir obrazni ma'lum bir muddatda tayyorlab, bir yoki bir necha marotaba bir xil ko'rinishda sahnada namoyish etsa, o'qituvchi butun o'quv yili davomida, har bir darsda yangi mavzuni o'tilgan mavzular bilan bog'lab, zamonaviy innovatsion usullar vositasida o'quvchilar ongiga yetkazish uchun chuqur tayyorgarlik ko'radi, sinf jamoasidagi o'ziga xos pedagogik va psixologik muhitni, har bir o'quvchining shaxsiy xususiyatlarini e'tiborga olib pedagogik faoliyat ko'rsatishga majbur. Bunday ulkan mas'uliyatni yuqori saviyada bajarish uchun o'qituvchidan yuksak pedagogik texnik tayyorgarlikka ega bo'lish talab etiladi.

JOURNAL OF PEDAGOGICAL AND PHILOLOGICAL RESEARCH VOLUME-1, ISSUE-2, 2026

Hozirgi zamon o'qituvchisi pedagogik mahorat tizimida pedagogik texnikaning rolini beqiyos deb biladi. Chunki u o'qituvchiga o'z gavdasini tuta bilishi (mimika, pantomimika), his tuyg'ularini (emotsiyasini) boshqara olishi, ishtiyoq, qobiliyatlar, nutq texnikasini egallashi va ulanii o'quv faoliyatida, o'qishdan tashqari ta'lim va tarbiyaviy faoliyatlar jarayonida qo'llash yo'liarini tushuntiradi.

Demak, pedagogik texnika o'qituvchi kasbiy faoliyatida shunday kasbiy va shaxsiy malakalar yig'indisiki, u o'qituvchining pedagogik faoliyatiga ta'sir ko'rsatishi, ta'lim-tarbiya jarayonini tashkil qilish va boshqarish ishlarida asosiy yo'l ko'rsatuvchi bo'lib xizmat qiladi. Pedagogik texnikaning namoyon bo'lish xususiyatlari. O'qituvchining tashqi ko'rinishi pedagogik texnikasini namoyon etuvchi muhim xususiyatlaridan biridir. Har qanday insonning tashqi ko'rinishi atrofdagilarga estetik ma'no va zavq kasb etib, doimiy e'tiborda bo'lishini unutmash kerak. O'qituvchining tashqi ko'rinishini asosan namoyish etuvchi muhim hususiyatlari uning chehxasidagi mehribonlik, jiddiylilik, yurishida bosiqlik, tabiiylikdir. O'qituvchi sinfga kirishi bilan so'zsiz o'quvchilar e'tiborida bo'ladi, ular bilan muloqotga kirishadi. Sinf sahnasida bajarilayotgan uning xoh ijobiy, xoh salbiy xatti-harakatlari o'quvchilarga ta'sir o'tkaza boshlaydi.

Ayniqsa, yosh o'qituvchilar ilk bor darsga kirishlaridan oldin his-hayajonini, qo'rquvini engishlari, o'zlarini erkin tutishlari, birinchi dars paytida sodir bo'lishi mumkin boigan har qanday muvaffaqiyatsizlikdan o'zlarini yo'qotmasliklari lozim. O'qituvchining tashqi ko'rinishida, pedagogik texnikasi tizimidagi mimik, pantomimik holatlar muhim ahamiyatga ega. O'qituvchining hatti-harakatini bevosita namoyish etuvchi mimik va pantomimik ifodasi, o'qituvchining imo-ishorasida, ma'noli qarashlarida, rag'batlantiruvchi yoki istehzoli tabassumida namoyon bo'ladi va ular o'qituvchi-tarbiyachining pedagogik ta'sir ko'rsatishida, mashg'ulotlarni samarali va mazmunli o'tishida puxta zamin tayyorlab beradi.

**JOURNAL OF
PEDAGOGICAL AND PHILOLOGICAL RESEARCH
VOLUME-1, ISSUE-2, 2026**

Pantomimika - bu gavda, qo'l va oyoqlarning harakatidir. U asosiy firka ajratib ko'rsatishga imkon beradi. O'qituvchi o'z gavdasi, qo'li, oyoq harakatlarining holati orqali har qanday pedagogik ma'lumotlarning obrazini «chiza» olsa, o'quvchilar bundan zavqlanadilar, ular ichki his-tuyg'ulari, tashqi hissiyotlari bilan qo'shib butun ongini o'quv materiallari mazmunini o'zlashtirishga qaratadilar. Pantomimika gavdani rost tutib yura bilish, qo'l va oyoq harakatlarining bir-biriga mosligi, fikrlarini aniq va to'liq bayon qilib qo'lini, boshini turli harakatlarda ifodalash o'qituvchining o'z bilimiga, kuchiga ishonchini bildiradi. Shuning uchun o'qituvchining o'quvchilar oldida o'zini tuta bilish holatini tarbiyalashi lozim (oyoqlari 12-15 sm. kenglikda, bir oyoq sal oldinga surilgan holda turish). O'qituvchining yurishi, qo'l va oyoq orqali imo-ishoralari ortiqcha harakatlardan holi bo'lishi kerak. Masalan: auditoriyada orqaga oldinga tez-tez yurish, qo'llari bilan turli imo-ishoralarni qilish, boshini har tomonga tashlash va hokazo. Bunday holatlar dars davomida o'quvchilarning e'tiborini bo'lib, g'ashini keltiradi va o'rganilayotgan fanga, o'qituvchiga nisbatan hunnatsizlik kayfiyatini uyg'otadi.

O'qituvchining pantomimik harakatlari tizimida o'z hissiy holatini boshqara olishi muhim ahamiyatga ega. O'qituvchi o'quvchilar bilan muloqot jarayonida qizg'in kuzatuv ostida bo'ladi. Uning kayfiyatidagi o'zgarishlar pantomimik harakatlarida namoyon bo'ladi.

Shu tufayli o'quvchilarga ta'lim-tarbiyaviy ta'sir ko'rsatish jarayonida (darsda, darsdan tashqari mashg'ulotlar paytida, tarbiyaviy ishlar jarayonida) o'z hissiyotini boshqara olishi, jiddiy bo'lishi, umidbaxshlik, xayrixohlik kayfiyatida bo'la olish qobiliyatlariga ega bo'lishi zarur. Pantomimik harakatlar tizimi o'qituvchiga birdaniga paydo bo'ladigan ko'nikma emas. Buning uchun o'qituvchi o'z ustida tinimsiz ishlashi, ilk pedagogik faoliyati davrida kamchiliklarini tezda topib bartaraf etishi dardkor. Chunki, yillar davomida o'qituvchi o'zining har bir harakatiga moslashib uni odat qilib olishi mumkin. Mukammal pantomimik malakalarga ega bo'lgan o'qituvchi o'z-o'zini

**JOURNAL OF
PEDAGOGICAL AND PHILOLOGICAL RESEARCH
VOLUME-1, ISSUE-2, 2026**

nazorat qila oladi, ko'p yillik faoliyati davomida sog'lom asab tizimini o'zida tarbiyalab asabiylashishdan, hissiy va aqliy zo'riqlashlardan o'zini saqlay oladi.

Gavda tutish estetikasi oldinga-orqaga tebramsh, og'iriikni bir oyoqdan ikkinchi oyoqqa o'tkazib turish, stul suyanchig'iga tayanib turish, boshni qashlash, burujxni artish, quloq kavlash kabi zararli odatlarga yo'l qo'ymaydi. O'qituvchi gavdasining harakati chegarali va bosiq bo'lishi, ortiqcha silkinish va keskin harakatlardan holi bo'lishi shart.

Xulosa: Xulosa qilib aytganda, pedagogik texnika o'qituvchining kasbiy mahoratini belgilovchi muhim omillardan biri hisoblanadi. U o'qituvchining nafaqat bilim berish jarayonida, balki o'quvchilar bilan samarali muloqot o'rnatish, ta'lim-tarbiya jarayonini boshqarish va pedagogik ta'sir ko'rsatishda muhim rol o'ynaydi. Mimika va pantomimika, nutq texnikasi, hissiyotlarni boshqara olish, xushmuomalalik va xayrixohlik kabi jihatlar o'qituvchining pedagogik texnikasini namoyon etuvchi asosiy vositalar hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Pedagogika fanidan o'quv va o'quv-metodik qo'llanmalar.
2. Pedagogik mahorat asoslari bo'yicha darsliklar.
3. Pedagogik texnika va notiqlik san'atiga oid ilmiy adabiyotlar.
4. Pedagogik psixologiya asoslari bo'yicha manbalar.
5. O'qituvchining kasbiy kompetensiyasini rivojlantirishga oid metodik materiallar.

